

jak ošidit geny

Co ovlivníme vůlí
a kde už nemáme šanci?

Po svých předcích můžeme zdědit všechno možné, barvou vlasů počínaje a některými povahovými vlastnostmi konče. Dědíme po nich i dispozici k nejrozličnějším onemocněním, z nichž některá jsou velmi závažná. Všechno však na geny svádět nelze.

Text: Dagmar Morenová

Má vaše dítě odstávající uši, a přitom ani vy ani váš manžel nechodíte po světě s „plachtáky“? A dokonce ani vaši rodiče ne? Podívejte se do rodinného alba. Možná tam najdete fotku prarabaty, která má uši jako netopýr. Geny jsou toulavé a můžeme je dostat do vínku i po nějakém předkovi z pátého kolena. S podobnými případy se ve své praxi setkává i plastický chirurg David Tomášek. „Odstáté uši se dají přišít, nejlépe už v předškolním věku, ale tvar boltce lze změnit jen těžko,“ říká. Nebo jiný příklad. Oba rodiče mají havraní vlasy a oči jako tůně, ale narodí se jim modrooký blondáček. „Ten kluk není můj,“ hořkuje otec dítěte, doma vyvolá scénu a nechá si udělat genetické testy. A výsledek? Kluk je jeho i její, a když se manželé nakonec přece jen smíří (právem uražená manželka už málem sepisuje žádost o rozvod), zjistí, že manželova prababička byla přírodní blondýna s pomněnkovými očima.

Vzteky i závislost se zkrátit dají

Můžete zdědit vzteklou nebo naopak příliš mírnou povahu a pak už je jen na vás, co s tím věnem uděláte. Dědičné jsou i sklony k závislostem. Na scestí vás nemusejí svést drogy ani alkohol, ale můžete se zranit do čokolády nebo kávy. Svádět po celý život všechno na rodiče či prarodiče se pro vás stane těžkým břemenem, můžete se ho však zbavit, když si své potíže uvědomíte a budete je řešit. Může vám pomoci i psychotherapie nebo dokonce hypnóza, pokud to sami nezvládnete. Podle psychologa Karla Gawlika se spousta problémů touto cestou vyřešit dá.

S některými jinými dědičnými nemocemi může být větší potíž. Proto se vás také třeba před operačním zákrokem lékaři ptají, zda měl někdo z rodiny infarkt, mozkovou mrtvici, rakovinu nebo epilepsii. Epilepsie je několik druhů a některé jsou dědičné.

Neblahé dědictví

Dědičná je podle některých odborníků také dispozice k nádorům prsu, kterou lze poznat především podle častějšího výskytu určitých typů nádorů v rodině, a to v linii otce i matky. „Po podrobném rozboru rodinné anamnézy může genetik doporučit genetické testování, to znamená vyšetření některých genů,“ říká genetička MUDr. Šárka Krejčí. Většinou se indikuje v rodinách, kde se nádor prsu nebo vaječnicků objevil alespoň u dvou blízkých příbuzných v časnějším věku, tam, kde se vyskytl oboustranný nádor prsu nebo duplicita nádoru prsu a vaječnicků, nádor prsu u muže nebo jiná nádorová onemocnění. Pravděpodobnost předání poškozeného genu, který nemoc vyvolává, potomkům je podle některých výzkumů 50%, podle jiných dokonce vyšší. Může jej zdědit jak dcera, tak i syn, a dále ho předat svým dětem.

V USA vyvolala tato informace koncem devadesátých let doslova paniku a některé mladé ženy si kvůli prevenci nechaly odstranit dokonce oba zdravé prsy.

Zmutované geny je třeba odstranit

Nejčastější příčinou dědičné dispozice k nádorům prsu je mutace v genech BRCA1 a BRCA2, které byly objeveny teprve v letech 1994 a 1995. „K této mutaci genů může dojít u různých skupin lidí,“ říká docent Jan Měšťák, který se v pražské nemocnici Bulovka zabývá rekonstrukcí prsů po ablaci v důsledku zhoubného nádoru. „Pokud na rakovinu prsu zemřela matka, babička nebo sestra pacientky, provádí se genetické vyšetření kvality genů už u dětí. Pokud je mutace objevena, je zde 85% pravděpodobnost, že pacient onemocní rakovinou prsu do svých 70 let.“

Profylaxe se proto v rizikových skupinách provádí i u nás. „V rámci této profylaxe se na našem specializovaném pracovišti odstraňuje prsní žláza a prs se kompletně rekonstruuje. Po zákroku má pacient jistotu, že žláza s poškozenými geny, která by mohla iniciovat nádorové bujení, je z 93 % odstraněna a k nádorovému bujení nedojde.“ **O vyjmutí prsní žlázy je takový zájem, že na seznamu čekatelek jsou zapsány pacientky již na květen 2011.**

Dědíme cukrovku i trombózu

Zajímavé výsledky přinesl unikátní výzkum lékařů ze společnosti GHC Genetics, na němž se podílela i Všeobecná zdravotní pojišťovna. Geneticky vyšetřeno bylo 800 českých žen. A k jakým závěrům lékaři došli? Až 42 % žen zdědilo vlohky k cukrovce, 40 % k nemocem cév a srdce, 30 % k osteoporóze a k rakovině prsu 20,3 %. Trombózu má v genech 10 % sledovaných žen. Ta je nebezpečná hlavně proto, že se krevní sraženina může kdykoliv utrhnout a vést k infarktu nebo srdeční mrtvici.

To ovšem neznamená, že všechny tyto ženy onemocní. Důležitá je prevence, správná životospráva a zdravý životní styl. „Jestliže ženy náchylné k trombóze zároveň užívají i antikoncepci, pak se riziko trombózy zvyšuje až třicetinásobně,“ upozorňuje lékařka společnosti GHC Genetics Monika Koudová.

Před nasazením hormonální antikoncepce by měla být žena geneticky vyšetřena. Tak lze zjistit, jaký typ je pro ni dobrý a zda je vůbec vhodnou adeptočkou pro hormonální antikoncepci.